

# Sémantický a pragmatický význam jazykových výrazov<sup>1</sup>

Barbora Geistová Čakovská

*Slovenská akadémia vied, Bratislava*

**Abstract:** In this paper, I will focus on how to consider relevant pragmatic context parameters in understanding a sentence used in the context without introducing them into the field of semantics. In this sense, I will propose two options of analyzing the shift in the meaning of a used sentence, based on a use of the sentence, which work with propositions as determined, full-valued meanings of sentences independently of a use of the sentences in a pragmatic context.

**Keywords:** speaker, sentence, semantic meaning, pragmatic meaning, pragmatic context parameters, possible words and times, pragmatic reference, expression reference.

K téme prezentovanej v rámci ateliéru *Sémantický minimalizmus a kontextualizmus* pristupujem vo svojom príspevku z trochu všeobecnejšieho hľadiska a pracujem tu v istej miere s intuíciami týkajúcimi sa vybraných problémov. V literatúre o tejto téme si totiž možno všimnúť, že najmä intuície sú metódou využívanou zástancami kontextualizmu, proti ktorým sa usilujem touto staťou vystúpiť. Účinnou odpoveďou im tak môžu byť opäť najmä intuície, keďže argumentáciu čisto konkrétnymi modelmi by zrejme neprijali. Použitiu istých teoretických nástrojov sa však nevyhneme, pokladám za potrebné využiť ich, keďže je nutné vysvetliť pojmy, s ktorými budem v tejto stati pracovať. Za týmto účelom nám posluží najmä intenzionálna sémantika.

Vzhľadom na to, ako vágne alebo nejednoznačne sa používajú vo filozofii jazyka niektoré dôležité pojmy, vrátane základných pojmov

---

<sup>1</sup> Táto publikácia vznikla na Filozofickom ústave SAV v rámci grantového projektu VEGA č. 2/0019/12 *Jazyk a determinácia významu v komunikácii*.

ako jazykový výraz či jeho význam, spresním v úvode niekoľko bodov. Vetu prirodzeného jazyka chápem ako zložený výraz prirodzeného jazyka, ktorý má nejaký význam daný konvenčnými významami jednoduchých výrazov a istým spôsobom ich usporiadania, pričom táto veta je správne utvorená. Taký význam vety nazvem *doslovným* alebo *sémantickým významom*. Niektoré vety obsahujú indexické výrazy a ich význam vieme v plnej miere určiť až na základe istého kontextu použitia týchto viet, všeobecne však odlišujem indexikalizmus od kontextualizmu a vetám obsahujúcim indexické výrazy sa podrobnejšie venovať nebudem, keďže predstavujú iný problém. Niektoré vety však obsahujú výrazy citlivé na kontext iným spôsobom ako indexické výrazy. Príklady takých viet uvádzam nižšie. Tu sa význam vety použitej v nejakom kontexte modifikuje v závislosti od daného pragmatického kontextu, a to *modifikáciou* doslovného významu istým „spresnením významu“ kontextovo citlivých výrazov pomocou kontextu. Tento modifikovaný význam viet budem nazývať *vyjadreným významom*. To, ako k tomu dochádza, sa pokúsím vysvetliť neskôr. V prípade niektorých viet sú doslovný a vyjadrený význam totožné, ale v prípade množstva viet sa tieto dva významy odlišujú, keďže veľa viet obsahuje výrazy citlivé na kontext. Od týchto dvoch úrovní či druhov významu budeme odlišovať ďalšiu úroveň či druh významu, ktorý hovorca *komunikuje* použitím vety s doslovným či vyjadreným významom v nejakom pragmatickom kontexte. Nazvem ho *komunikovaným významom* a najlepšie je ho chápať podobne ako griceovskú mienenú implikatúru.

Pre spresnenie ešte dopĺňam, že význam viet budeme chápať ako propozíciu, funkciu z možných svetov a časových okamihov (ďalej len svetamihov<sup>2</sup>) do pravdivostných hodnôt.

Pri použití nejakej vety hovorcom si musí adresát často nejakým spôsobom doplniť alebo modifikovať doslovný význam použitej vety (výpovede), aby identifikoval význam, ktorý hovorca danou výpoveďou vyjadroval či komunikoval. Ide nám o prípady vyjadrené príkladmi viet:

- (1) Všetky piva sú studené.
- (2) Jozef je vysoký.

a podobne.

---

<sup>2</sup> Svetamihy chápeme ako usporiadané dvojice  $\langle w, t \rangle$ .

Obidve z týchto viet obsahujú slová, ktorým konvenčne rozumíme a ktoré sú podstatné pre určenie doslovného významu viet. Konvenčný význam týchto slov a spôsob ich spojenia sa nemenia použitím v kontexte, preto vo všetkých kontextoch zostáva stabilný aj doslovný význam týchto viet. Doslovný význam takých viet explikujem ako plnohodnotnú propozíciu, ktorá si ďalej plní svoju funkciu pri určovaní pravdivostných hodnôt týchto viet.

Vety (1) a (2) však obsahujú kontextovo citlivé slová, napr. „všetky“ v prvom prípade a „vysoký“ v druhom prípade. Od kontextu použitia závisí to, že v prípade vety (1) hovorca napr. nechce vyjadriť, že všetky piva na svete sú studené, ale že studené sú piva v chladničke, prípadne v pivnici či komore. Má teda na mysli nejaké konkrétne univerzum pív, čomu adresát na základe vyhodnotenia pragmatického kontextu použitia tejto vety porozumie. Jozef z vety (2) môže byť vysoký napríklad vzhľadom na trpaslíkov, ale nie vzhľadom na výšku bežných ľudí. Ani v tejto vete sa toto doplnenie explicitne nevyjadruje, adresát však tomu na základe jej pragmatického kontextu použitia porozumie. Použitím v kontexte tak dochádza k určeniu vyjadreného významu daných viet na základe modifikácie ich doslovného významu kontextom. Vyjadrený význam budem nazývať aj *vyjadrenou propozíciou*, a práve na tento význam viet sa v tejto stati mienim sústrediť.

Napokon, hovorca použitím viet (1) a (2) môže komunikovať oveľa viac, napríklad aj to, že v prípade vety (1) si už môže adresát ísť pre pivo alebo v prípade vety (2) to, že Jozef určite dovidí na druhý koniec miestnosti ponad hlavy ostatných. Tejto úrovni, komunikovanému významu, sa ďalej nebudem venovať.<sup>3</sup>

Ako som už naznačila, v tejto stati sa sústredím práve na význam viet, ktorý som rozlíšila od ostatných ako vyjadrený význam použitých viet. Ak doslovný význam vety nazývame sémantickým významom, vyjadrený (aj komunikovaný) význam viet budeme nazývať *pragmatickým významom*, keďže k jeho určeniu potrebujeme poznať kontext použitia takej vety. Pragmatický význam vety sa v závislosti od pragmatického kontextu jej použitia mení, ale opačne to platí o jej sémantickom význame. Dalo by sa teda povedať, že jedna veta (použitá či nepoužitá) má jeden jediný, stabilný sémantický význam, ale môže

<sup>3</sup> Viac k rozlíšeniu medzi doslovným významom vety, vyjadrenou propozíciou a mienenou propozíciou (komunikovaným významom) pozri v Zouhar (2011b).

viesť k množstvu pragmatických významov odlišných od vyjadreného významu aj navzájom, a to v závislosti od kontextov, v ktorých sa daná veta hovorcom použije a v ktorých sa jej pragmatický význam líši od sémantického významu. Tento názor sa nezdá byť problematický, bežná komunikácia je zasadená do nejakej situácie, pragmatického kontextu, v ktorom sa pragmatický význam vypovedaných alebo inak použitých viet stáva zrejým aj napriek tomu, že nie je explicitne vyjadrený v použitej vete. V prípade potreby dokáže hovorca pragmatický kontext doplniť tak, aby sa adresátovi tento význam stal zrejým. Bežná komunikácia funguje na báze istej hospodárnosti, kde nie je nutné doslova formulovať obsahy určené na komunikovanie inému na to, aby si účastníci komunikácie bez problémov rozumeli.

Problémy podľa môjho názoru začínajú v momente, keď niektorí autori tvrdia, že nejestvuje nič také ako ucelený či určený sémantický význam vety. Veta, či už použitá v nejakom pragmatickom kontexte, alebo nie, podľa týchto autorov nevyjadruje kompletnú, plnohodnotnú propozíciu, a preto nedokážeme určiť ani jej pravdivostné hodnoty. Až použitie vety v nejakom pragmatickom kontexte má poskytovať jej plnohodnotný význam, ktorý tu nazývam pragmatickým významom.<sup>4</sup> Takto má až veta použitá v nejakom pragmatickom kontexte, na základe svojho nekompletného sémantického významu a pragmatického kontextu použitia, vyjadrovať kompletnú propozíciu, vďaka čomu vieme v závislosti od svetamihov vete priradiť konkrétne pravdivostné hodnoty.<sup>5</sup> Pragmatický význam vety tak závisí od nejakého spolupôsobenia sémantického významu danej vety a istých pragmatických kontextových parametrov, ktoré sa pri danom použití vety aktivujú a sú relevantné pre určenie pragmatického významu danej použitej vety. Možnosti toho, ako a v akej rovine sa uskutočňuje spolupôsobenie sémantického významu s pragmatickými kontextovými parametrami pri určovaní pragmatického významu vety, sa čoskoro pokúsime analyzovať.

---

<sup>4</sup> Znova upozorňujem, že tu sa venujem úrovni vyjadreného významu. Do opozície tak staviam sémantický (doslovný) význam viet a pragmatický (vyjadrený) význam viet. Pragmatický (komunikovaný) význam viet ma tu nezaujíma.

<sup>5</sup> Vyjadrené na základe aplikácie sémantického modelu stručne prezentovaného v úvode.

Zástancom kontextualizmu vo všeobecnosti tvrdia, že kontextové parametre nejakým spôsobom vstupujú do sémantického významu použitej vedy, teda vstupujú do nekompletnej propozície a vytvoria z nej kompletnú propozíciu.<sup>6</sup> Keďže my chápeme propozíciu ako funkciu zo svetamihov do pravdivostných hodnôt, teda ako neštruktúrovaný objekt, toto vstupovanie a dopĺňanie propozícií je nemysliteľné. Bez ohľadu na to, nakoľko problematické sa nám to zdá, uplatnením zvolenej sémantickej koncepcie na toto hľadisko povieme, že táto kompletizovaná, a teda kompletná propozícia priradzuje vetám v závislosti od svetamihov určité pravdivostné hodnoty. Svetamih tak v súlade s tým môžeme chápať ako istý druh kontextu, ktorý vstupuje do hry za účelom určenia pravdivostnej hodnoty vety či všeobecne referenta jazykového výrazu. Budem však rozlišovať medzi *pragmatickými kontextovými parametrami* použitia vety na jednej strane, napríklad časom jej výpovede, miestom, hovorcovými a adresátovými poznatkami o situácii, univerzom objektov, ktoré hovorca zohľadňuje, predchádzajúcou komunikáciou atď., pričom nie všetky identifikovateľné parametre musia byť relevantné pre určenie pragmatického významu použitej vety; a na druhej strane iným druhom kontextových parametrov, *svetamihom*. Zatiaľ čo pragmatické kontextové parametre spoluurčujú pragmatický význam použitej vety, svetamih spoluurčuje pravdivostnú hodnotu vety ako takej (použitej aj nepoužitej). Bez pragmatických parametrov nevieme určiť pragmatický význam použitej vety, na čo však nepotrebujeme svetamih. Tento argument v nami zvolenej koncepcii potrebujeme až pre určenie pravdivostnej hodnoty danej vety (použitej, alebo nie). Svetamih odlišujem od miesta a času použitia danej vety v pragmatickom kontexte, keďže moment výpovede sa môže líšiť od svetamihu vyhodnocovania jej pravdivostných hodnôt. Bližšie k tomu aj neskôr. Práve z dôvodu zdôraznenia tohto rozlíšenia používam spojenie *pragmatický kontext použitia vety*, kde čitateľovi mohlo slovo *pragmatický* pripadať nadbytočné.

V súvislosti so svetamihom nikto nepochybuje o tom, že ide o mimo-lingvistický, a teda aj mimosémantický parameter, ktorý nie je súčasťou významu výrazov. Zjednodušene povedané, ak propozíciu chápeme ako sémantický objekt a svetamih ako mimosémantický objekt, vďaka „spolupôsobeniu“ sémantického a nesémantického priradíme vete vyjadrujúcej danú propozíciu pre daný svetamih určitú pravdivostnú

---

<sup>6</sup> Napríklad Recanati.

hodnotu – nesémantický objekt. Pragmatické kontextové parametre výpovede vety by však podľa všetkého mali fungovať inak. Podľa kontextualistov totiž stoja už pri určovaní významu použitej vety, nie až pri určovaní jej pravdivostných hodnôt. Ako evidentne mimosémantické objekty, podobne ako svetamih, majú spolupôsobiť so sémantickým objektom tak, že ho nejakým spôsobom dopĺňajú, výsledkom čoho má byť opäť čisto sémantický objekt (pragmatický význam danej použitej vety). Pragmatické kontextové parametre vety by tak mali pôsobiť ešte v sémantickej rovine, stať sa nejakým spôsobom súčasťou čisto sémantického objektu – sémantického významu vety – a viesť k vytvoreniu ďalšieho čisto sémantického objektu! Vieme už, že problematyczny je spôsob, akým má k tomu dochádzať, či to, že takto sa určený význam použitej vety mení v závislosti od rôznych pragmatických kontextových parametrov, ktoré sa aktivujú pri rôznych použitíach tej istej vety. Vedie to ku konštatovaniu, že tá istá veta má v rôznych kontextoch použitia rôzne významy. Nehovoriac o tom, že nepoužitá veta zrejme nemá žiadny určený význam. O problémoch súvisiacich s naznačeným kontextualistickým pohľadom sa už veľa napísalo, nebudem sa im preto podrobnejšie venovať.<sup>7</sup>

Pokúsme sa teraz sústrediť na analýzu toho, čo je vlastne zmyslom komunikácie na základe použitia nejakej vety hovorcem v pragmatickom kontexte. Táto analýza má za cieľ vyhnúť sa problematickému zavádzaniu nesémantických objektov do sémantickej oblasti či tvrdeniu, že význam vety alebo akéhokoľvek iného jazykového výrazu bez jeho použitia v nejakom kontexte nie je určeným, kompletným významom výrazu.

Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, je chápať pragmatický význam použitej vety ako propozíciu vyjadrenú vetou, ktorá vznikne preformulovaním pôvodnej vety. Tak by sa už na jazykovej úrovni vyjadrili pragmatické kontextové parametre, ktoré sú relevantné pre vytvorenie pragmatického významu použitej vety odlišného od jej doslovného, sémantického významu. Napríklad, veta (1) by sa preformulovala na vetu (1\*):

- (1\*) Všetky pívá nachádzajúce sa o 16.00 hod v chladničke v byte č. 32 na Šancovej ulici č. 31 v Bratislave sú studené.

<sup>7</sup> Napríklad Zouhar (2011), Zouhar (2011a), Geistová Čakovská (2011), pripravovaný článok Geistová Čakovská (2012), a i.

Veta (1\*) vzniká preformulovaním vety (1) pri zohľadnení relevantných kontextových parametrov a explicitne vyjadruje to, čo sme nazvali pragmatickým významom vety (1) použitej v danom pragmatickom kontexte.<sup>8</sup> Týmto pragmatickým významom je propozícia, ktorej v závislosti od iného druhu kontextu, svetamihu, priradujeme určitú pravdivostnú hodnotu. Pravdivostná hodnota vety (1\*) je v nejakom svetamihu totožná s pravdivostnou hodnotou referovanou hovorcom použitím vety (1) v danom kontexte, pokiaľ sa tento hovorca v danom svetamihu nemýli, neklame ani inak adresáta nezavádza.

Kontextualisti by však mohli namietat', že sme vo vete (1\*) nevyjadrili všetky podstatné kontextové parametre.<sup>9</sup> V prípade, že by sme to uznali za potrebné pre danú komunikáciu, stále dokážeme vetu (1) preformulovať obsiahlejšie. Treba si však uvedomiť, že prípad vety (1) je v podstate jednoduchým príkladom. Určite by sme našli množstvo prípadov, kedy by preformulovanie použitej vety viedlo k vytvoreniu príliš dlhého výrazu, a niektorí autori tvrdia, že vyjadrenie všetkých relevantných pragmatických kontextových parametrov jazykovo nie je možné.<sup>10</sup> Súhlasím minimálne s názorom o nepraktickom charaktere takej analýzy použitých viet. Mohlo by sa zdať, že sa táto analýza v prospech zachovania nedotknutosti sémantickej roviny vzdáva hospodárnosti komunikácie, ide však o teoretický nástroj, ktorý nehovorí o tom, ako majú hovorcovia medzi sebou komunikovať. Tento spôsob analýzy sa dá využiť aj pri analýze metaforických výrazov či výrazov s preneseným významom, čo však nie sú prípady, ktoré tu skúmame.

Pre uvedenie iného spôsobu riešenia sa vrátíme k jednej dôležitej poznámke. Myslím, že tu v skutočnosti nejde o významy výrazov, či už sémantický význam alebo pragmatický význam. V predchádzajúcom pokuse o analýzu problematických viet typu (1) a (2) som spomenula, že preformulovaná veta (1\*) v nejakom svetamihu referuje pri splnení istých podmienok totožne s hovorcom vety (1). Týmto chcem odpútať pozornosť čitateľa od sémantickej roviny a upriamiť ju na rovinu referencie. Vlastne, v súvislosti s vetami, ani nie priamo na rovi-

<sup>8</sup> V Zouhar (2011b) sa takto vzniknutá veta nazýva explicitnou vetou.

<sup>9</sup> Pojem pragmatického kontextu a jeho relevantných parametrov je totiž v literatúre veľmi vágny a nie je zrejmé, čo všetko má taký kontext obsahovať a čo všetko má byť relevantné pri určení pragmatického významu.

<sup>10</sup> Napríklad Searle.

nu referencie, ale skôr na rovinu stavu vecí vyjadreného<sup>11</sup> doslovným sémantickým významom použitej vety a modifikovaného relevantnými pragmatickými kontextovými parametrami. Pod stavom vecí rozumiem akýkoľvek stav vecí, ktorý sa dá prostredníctvom výrazov jazyka vyjadrovať, komunikovať. V prípade výpovede vety (1) je to napríklad to, že všetky pívá v danej chladničke v danom čase sú studené, v prípade výpovede vety (2) napríklad to, že Jozef je vysoký vzhľadom na ostatných ľudí v danej miestnosti. Kladieme si totiž otázku, čo je pre adresáta v rámci danej komunikácie dôležité: Poznať význam použitej vety?; uchopiť prostredníctvom nej nejaký komunikovaný stav vecí (nie nevyhnutne priamo empiricky), prípadne vedieť určiť, či touto vetou hovorca hovorí pravdu, alebo nepravdu?

Dôležité sú samozrejme oba. Ale adresát použitej vete rozumie vďaka jej doslovnému, sémantickému významu, lebo tento význam pokladáme za plnohodnotný a určený. Aby však adresát zistil, ako je to so stavom vecí, ktorý chce hovorca použitím tejto vety vyjadriť, potrebuje okrem jej významu zohľadniť aj relevantné pragmatické parametre kontextu, v ktorom bola daná veta použitá. A práve to pokladám za dôležité pri skúmaní toho, čo sme doteraz nazývali pragmatickým významom. Napríklad, veta (1) vďaka svojmu sémantickému významu vyjadruje taký stav vecí, že všetky pívá (v univerze diskurzu) sú studené.<sup>12</sup> Jej použitie hovorcom však vyjadruje stav vecí, že všetky pívá nachádzajúce sa teraz v chladničke sú studené. Adresát má uchopiť práve tento spresnený stav vecí. A adresát pozná relevantné pragmatické kontextové parametre, ktoré mu pomôžu uchopiť práve tento stav vecí, keďže je spolu s hovorcom situovaný v istom kontexte, v ktorom sa istým spôsobom vyzná, prípadne mu ho hovorca alebo niekto iný/niečo spresní.<sup>13</sup> Tu je dôležité uvedomiť si, že pragmatické kontextové parametre pôsobia, podobne ako kontextový parameter svetamih, mimo sémantickej roviny vety, hoci sú ako nesémantické objekty iného druhu ako kontextový parameter svetamih a zohľadňujú

<sup>11</sup> Ide o iný vzťah vyjadrovania, ako je vzťah vyjadrovania medzi jazykovým výrazom a jeho významom.

<sup>12</sup> Teraz už budeme hovoriť iba o význame vety bez jeho rozlišovania na sémantický a pragmatický, keďže odteraz budeme rozlišovať iba jediný význam vety, ktorým je doslovný sémantický význam vety.

<sup>13</sup> Samozrejme, riešime tu prípady korektnej beznej komunikácie, kde nejde o hádanie, úmyselné zamlčovanie faktov atď.



sa ešte pred ním. Takto opäť nemusíme zavádzať pragmatické kontextové parametre ako cudzorodé objekty do roviny významu jazykového výrazu. Zohľadňujeme ich nie pre porozumenie vete vypovedanej hovorcom v hospodárnej forme vzhľadom na situáciu, v ktorej sa hovorca spolu s adresátom nachádza, ale preto, aby adresát vedel uchopiť stav vecí, ktorý veta sama osebe explicitne nevyjadruje, ale vyjadruje ho jej použitie v určitom pragmatickom kontexte. Adresát takto dokáže modifikovať, doplniť svoje uchopenie stavu vecí vyjadrených vetou a v prípade, že to pokladá za potrebné a je to pre neho možné, zistiť, či má hovorca pravdu, alebo nie. To je však už ďalší krok, kde sa až po uchopení stavu vecí, teda po zohľadnení pragmatických kontextových parametrov v súvislosti s použitou vetou, aplikuje kontext svetamihu. Ak je možné aj priamo empirické uchopenie komunikovaného stavu vecí a kontext svetamihu vie adresát aplikovať zároveň s pragmatickými kontextovými parametrami, vie zároveň zistiť, či hovorca hovorí pravdu, alebo nie.<sup>14</sup> Druh pragmatickej referencie, o ktorej tu hovoríme, je vzťahom medzi hovorcom, vetou, relevantnými pragmatickými kontextovými parametrami, svetamihom a pravdivosťou hodnotou. Táto pravdivosťná hodnota sa môže líšiť od pravdivostnej hodnoty vety samej, čo je jedným zo známych rozdielov medzi výrazovou referenciou a pragmatickou referenciou.<sup>15</sup> Ako nepotrebujeme vždy vedieť, či je nejaká veta pravdivá, alebo nepravdivá, aby sme získali nejaký poznatok a vedeli s ním ďalej pracovať, tak pre úspešnú komunikáciu nepotrebujeme vždy vedieť, či má hovorca pravdu, alebo nie. Vyjadrenému stavu sveta rozumieme vďaka tomu, že rozumieme významu vety a kontextu jej použitia. Tomuto kontextu však rozumieme iným spôsobom ako vete, keďže, podobne ako svetamih, nie je lingvistickým ani sémantickým objektom. Možnosť určenia tohto kontextu je oveľa väčšia, ako je možnosť overenia si pravdivosti toho, čo hovorca tvrdí, teda zistenia pravdivostnej hodnoty referovanej hovorcom použitou vetou v uvedených podmienkach, a to v takej miere, v akej je rozdiel medzi počtom úspešných komunikácií a počtom úspešností skúmania zistenia pravdivosti či nepravdivosti nejakej použitej vety. Relevantné pragmatické kontextové parametre sú nám bežne oveľa dostupnejšie ako kontextový parameter svetamih.

---

<sup>14</sup> Ak je to pre neho možné.

<sup>15</sup> Pozri Cmorej (2001), Zouhar (2004).

V prípade potreby analýzy v duchu uvedeného sémantického modelu sa dá vyjadrený stav vecí napokon vyjadriť istou vetou, kde sa vraciame k prvej možnosti analýzy. V tomto prípade však preformulovaním použitej vety nezačíname a nepredpokladáme ho pre uchopenie komunikovaného stavu vecí. Máme tu takto dve vety, jednu vyjadrujúcu význam bez zohľadnenia pragmatických kontextových parametrov, napr. vetu (1), a druhú formulovanú na základe významu prvej vety a so zohľadnením kontextových parametrov, napr. vetu (1\*). Táto druhá veta je vetou, ktorú tretia osoba môže explicitne použiť na to, aby úplne vyjadrila to, čo hovorca komunikuje vetou (1), a to bez zmiešavania sémantickej a mimosémantickej roviny.

Filozofický ústav SAV  
Klemensova 19  
813 64 Bratislava  
Slovenská republika  
cakovskabarbora@gmail.com

## Literatúra

- CMOREJ, P. (2001): Referencia, identifikácia a intencionálne akty. In: *Na pomedzí logiky a filozofie*. Bratislava: Veda, 245-263.
- GEISTOVÁ ČAKOVSKÁ, B. (2011): Problém identity jazykového výrazu a vzťahy synonymie z hľadiska logickej, lingvistickej a pragmatickej sémantiky. *Individuals and properties*. Špeciálne číslo *Organon F* 18, 115-125.
- GEISTOVÁ ČAKOVSKÁ, B. (2012): Identity of Linguistic Expressions and Lexical Synonymy in the Fields of Logical Semantics, Linguistic Semantics, and "Pragmatic Semantics". Pripravované vydanie vo vydavateľstve Onthos Verlag.
- RECANATI, F. (2008): *Philosophie du langage (et de l'esprit)*. Paris: Gallimard.
- ZOUHAR, M. (2004): *Podoby referencie*. Bratislava: IRIS.
- ZOUHAR, M. (2011): Kontext a sémantika predikátov. *Filozofický časopis* 59, č. 2, 187-206.
- ZOUHAR, M. (2011a): What is wrong with unarticulated constituents? *Human Affairs* 21, č. 2, 239-248.
- ZOUHAR, M. (2011b): *Význam v kontexte*. Bratislava: aleph.